

**Posudek oponenta diplomové práce PhDr. Lucie Hončíkové „Stát se prvňákem.
(Adaptace na pravidla platná v první třídě.)“ FF UK Praha, 2006.**

Autorka zvolila za téma své práce problematiku přechodu dítěte do školy. Školu přitom vnímá jako specifickou instituci, která překlenuje prostor mezi světem rodiny a světem vnějších mezilidských vztahů. Zamýšlí se přitom rovněž nad limity a pravidly, která tato změna v postavení dítěte (rozuměj transformace na pozici školáka) s sebou přináší.

V teoretické části se zabývá polem první třídy jako prostorem pro adaptaci a socializaci. Podrobně zkoumá vývojové charakteristiky školáka v první třídě. Inspirujícím způsobem se zabývá světem školy a rodiny v jejich rozdílnostech i propojení. (Psychologicky zajímavé je pojetí školy jako neosobní instituce právě v kontrastu ke vztahovosti mezi žákem a učitelem.) Autorka reflektuje i změnu, kterou přináší nástup do školy do vztahu rodiče a dítěte – žáka. Samostatná kapitola je pak věnována procesu socializace žáka ve škole a zejména adaptaci žáků prvních tříd na školní pravidla.

Na otázky naznačené v teorii se autorka snaží odpovědět v praktické části práce založené na metodě dlouhodobého (polovina školního roku) zúčastněného pozorování. Většina pozorování má podobu neobyčejně pečlivých záznamů z hodin (viz též detailně zpracované přílohy k celé práci).

Pozorování je rovněž doplněno rozhovory se žáky a učitelkou, využitím anamnestických údajů a záznamem třídní schůzky. Autorka do textu také zapracovala výběr z informací, které učitelka dávala dětem jako doplněk vysvědčení. Stěžejním problémem se pak stala adaptace dětí na první třídu, resp. její pravidla. (Autorka na počátku praktické části vcelku adekvátně vymezuje hlavní vymezené proměnné, které se mohly podílet na případném zkreslení získaných výsledků.)

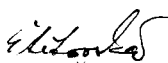
Těžiště práce pak tvoří zachycení postupné adaptace dětí na pravidla školy. Autorka vychází nejprve z jejich popisu a pak postupně konstruuje jejich kategorizaci. Postupuje při tom od bezpečnosti přes hygienu až po specificky školní chování. Vždy však zůstává věrná převážně kvalitativnímu metodologickému designu.

Autorka a se drží osvědčených zásad školní etnografie a jednotlivé trendy a tendence dokumentuje na konkrétních situacích a dílčích kasuistických ilustracích. (Zajímavé pro psychologa jsou např. interpretace různých druhů žalování.) Těžiště práce tak tvoří zachycení adaptace na školní pravidla a jejich dodržování v průběhu školního roku od září do prosince. Autorka se pokouší o určitou typologii dodržování školních pravidel. Psychologicky zajímavé je také upozornění na individuální rozdíly v průběhu tohoto procesu při zdůraznění jeho interaktivity (žáci svým přístupem a chováním také pravidla aktivně spoluvytvářejí a ovlivňují).

Uvítala bych kdyby se autorka v průběhu obhajoby mohla vyjádřit k následujícím otázkám: Jak je ovlivněna či jak jinak probíhá adaptace na školu u dítěte se zkušeností s mateřskou školou? Doporučovala by autorka nějak odlišně reflektovat adaptační změny v onom období, kdy se na rozdíl od jedinečnosti v rodině stává žák jedním z mnoha, u jedináčků, jejichž počet v současné populaci nebyvalou měrou narůstá (liší se nějak od dětí se zažitou sourozeneckou zkušeností)? Co by mohl udělat rodič, aby dítě dobře připravil na změnu, kterou vstup do školy znamená? Mělo by smysl připravit nějaký preventivní adaptační program pro děti před nástupem do školy? Shledává autorka nějaké psychologicky zajímavé rozdíly mezi psanými (explicitně formulovanými) školními pravidly a mezi jejich nepsanou obdobou?

Závěrem doporučuji, aby se předložená práce stala předmětem obhajoby na katedře psychologie.

V Praze 18.8.2006

PhDr. Iva Štětovská